

ASPECTE PRIVIND “DEMOCRATIZAREA” ARMATEI ȘI A FORTELOR DE ORDINE ÎN PERIOADA 1944 - 1950

Mihaela Cristina Verzea

a. Armata

“În statele comuniste din anii cincizeci prestigiul armatei se bazează pe dublul său rol. Ea apare mai întâi ca instrument major de cucerire a puterii. Fără regimente de partizani - nuclee ale viitoarelor armate populare – fără acțiunea Armatei Roșii, ocupații n-ar fi fost alungați regimurile aflate în slujba lor n-ar fi putut fi înlăturate și nici n-ar fi fost posibilă menținerea sau instalarea comunismului. Din Albania până în China, peste tot s-a constatat același lucru. Însă armata nu este numai un instrument de cucerire și de protecție a puterii; ea acționează și în sensul transformării societății și al schimbărilor din economie. Conform sloganului lansat în Coreea de Kim Ir Sen, armata populară trebuie „să ducă la bun sfârșit atât edificarea socialistă, cât și acțiunea de apărare a patriei, cu secera și ciocanul într-o mână și cu arma în cealaltă (...)”. Preluarea controlului asupra armatei se poate realiza în mod brutal, cum a făcut Stalin după sfârșitul celui de-al doilea război mondial, când s-a grăbit să-i îndepărteze pe cei mai prestigioși conducători militari (...) și să difuzeze o versiune istorică a războiului, punând în valoare Partidul în detrimentul Armatei (...). Unei politici atât de drastice – practicabilă numai de o autoritate cu putere absolută, cum a fost Stalin – conducătorii comuniști îi preferă, în general căi mai ocolite. Ei se străduiesc să „politizeze” armata (...) după modelul Uniunii Sovietice(...)”¹.

Această succintă caracterizare conține în esența ei și o parte din trăsăturile ce definesc armata română în perioada dictaturii comuniste. Și comuniștii români au fost interesați și implicați în acțiunea de “politizare” în vederea creării armatei populare.

Această practică a Partidului Comunist din România, aplicată după 23 august 1944 era neconformă cu una din valorile tradiționale ale organismului militar, apolitismul. Decretul-lege privitor la reforma electorală din 14 noiembrie 1918 preciza în articolul 14: “Militarii în activitate și toți cei care ocupă o funcțiune de orice natură, retribuită de stat, județ sau comună, sau de așezămintele de utilitate publică, ale căror bugete se votează de Adunarea Deputaților, nu pot fi aleși decât dacă demisionează din funcțiune în 15 zile libere de la data decretului de față”². Aceleași prevederi erau stipulate și de legea electorală din 27 martie 1926.

¹ Jean Francois Soulet, *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*, Iași, 1998, pp. 68-69.

² Ioan Scurtu, Constantin Mocanu, Doina Smârcea, *Documente privind istoria României între anii 1918-1944*, București, 1995, p. 30.

Ideea centrală a acestor măsuri legislative este că armata nu face politică, principiul diriguitor fiind: "educația ostașului o face cel care-l comandă"³. Chiar după 23 august 1944, noul ministru de Război, generalul Mihai Racoviță semnala prin ordinul general nr. 59 din 28 august 1944, următoarele: "De când a luat ființă, armata română, ofițerii și oștirea nu s-au amestecat în chestiuni politice (...); este interzis militarilor a lua parte la orice manifestare a partidelor politice în timpul serviciului sub arme (...); cei implicați în activitatea politică urmează a fi deferiți Curții Marțiale"⁴.

Aceste reguli erau practicate de către comuniști în sens invers. Pentru P.C.R. armata trebuia să facă politică, dar nu orice politică, ci doar cea conformă cu interesele noilor instalați la putere. Cum au procedat comuniștii români pentru a reuși operațiunea de "democratizare" a armatei? Beneficiind de sprijinul Uniunii Sovietice ei vor introduce treptat, pe lângă unitățile militare comisari politici (cadrele E.C.P.-ului) cu puteri depline și vor trece la epurarea cadrelor incomode. Politizarea va fi însoțită de epurare, insignifiantul partid al comuniștilor fiind susținut în plan intern de Comisia Aliată (Sovietică) de Control. S-a urmărit în fapt accelerarea procesului de instaurare a regimului comunist, această acțiune fiind posibilă doar prin preluarea controlului armatei de către Partidul Comunist din România. Au fost astfel necesare operațiunile de eradicare a cadrelor vechii armate și de înlocuire a lor cu elemente docile, fidele, operațiuni care păstrau aparența, în sensul respectării acordurilor dintre Marile Puteri. În realitate, toate acestea au constat în abuz, violență, șantaj, depășind de multe ori limita suportabilității.

"Politizarea armatei române a început încă din anul 1943. În urma vizitelor făcute de Ana Pauker și lt. col Nicolae Cambrea, în lagărele de prizonieri români din U.R.S.S., 50.000 de ostași români au aderat până în iunie 1943 la Mișcarea Antifascistă (...). La 2 octombrie 1943 guvernul sovietic a aprobat înființarea Diviziei Tudor Vladimirescu. Aceasta avea și un aparat politic condus de lt. col Dumitru Petrescu. Lipsa ofițerilor necesari încadrării unităților s-a rezolvat prin efectuarea unui curs de 6 luni, urmat de soldați și grade inferioare care, după absolvire au devenit ofițeri"⁵.

Divizia "Tudor Vladimirescu" a fost prima unitate a "noii armate populare". Misiunea ei a fost precizată de generalul sovietic Petrov încă de la 4 februarie 1944: "întrebuințarea ei ca mare unitate operativă pe front și ca unitate de menținere a ordinii în țară." La 29 martie 1944 Divizia "Tudor Vladimirescu", prin directiva Statului Major General al Armatei Roșii nr. 292473, a fost subordonată Frontului 2 Ucrainean (a intrat în luptă după 23 august 1944, participând la operațiunile militare din Transilvania, răsăritul Ungariei, la Debrețin și din Slovacia. Această "Divizie" a constituit baza armatei noi, necesară instaurării unui

³ Dinu C. Giurescu, *România în al doilea război mondial (1939-1945)*, București, 1999, p. 268.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Constantin Lăjea, *Epurări din armata română. Criterii politice și mijloace de presiune. 1945-1948*, în "Arhivele totalitarismului", nr. 1-2/1994, p. 222.

regim al Partidului-Stat. Fără sprijinul direct al Armatei Roșii, ocupantă a teritoriului României, comuniștii nu ar fi avut însă sorți de izbândă.

După 23 august 1944, armata română a fost chemată "să lupte prin orice mijloace și cu orice sacrificii împotriva dușmanilor". Operațiunile armatei române au fost încadrate din 5/6 septembrie 1944 în dispozitivele trupelor sovietice ale Frontului 2 Ucrainean și s-au desfășurat în patru direcții: în partea de SE și NV a Transilvaniei (teritoriu anexat de Ungaria la 30 august 1940, prin Dictatul de la Viena), în Ungaria, în Slovacia, Moravia și Boemia, în Austria⁶.

Nr. Crt.	Arealul de desfășurare a acțiunilor armatei române	Data începerii operațiunilor	Data încheierii operațiunilor	Efectivele participante	Pierderile umane înregistrate	Localități eliberate
	Transilvania	24 august 1944	25 octombrie 1944	525.702	58330(11%)	-----
	Ungaria	24 septembrie 1944	decembrie 1944	210.006 11.877 aeronautică	42.700 (20,3%)	1237
	Slovacia Moravia Cehia	18 decembrie 1944	9-12 mai 1945	248.430 14.259 aeronautică	66.495 (26,8%)	1722
	N-E Austriei	9 aprilie 1945	8 mai 1945	Grupul de operații al Brigăzii C.F.R. 1.00080 tancuri, mașini blindate	-----	-----

Pierderile totale ale armatei române (aeronautică, armată de uscat și marină) pe frontul de vest și de est au fost⁷:

Nr. Crt	Categoria de pierderi	Est	Vest	Total	Ofițeri
	Morți	71.585	21.035	96.620	3.972
	Răniți, bolnavi	243.622	90.344	333.966	11.648
	Dispăruți	309.533	58.443	367.976	6.972
	Total	624.740	169.822	794.562	22.952

Din septembrie 1944 s-a declanșat procesul de dezarmare și neutralizare a armatei române din interior. Marele Stat Major a stabilit la 3/6 septembrie 1944

⁶ Dinu C. Giurescu, *op. cit.*, p. 258.

⁷ *Ibidem*, p. 259.

noua organizare a marilor unități, adecvată noii situații politico-militare de după 23 august: a) pe front operau două armate: a I-a și a IV-a română cu câte două corpuri de armată; b) armata din interior era însărcinată cu înlocuirea pierderilor, instruirea recruților, ordinea internă, paza frontierei și acțiune în caz de atac neprevăzut⁸.

Treptat situația armatei române s-a deteriorat, ea fiind subordonată unui comandament militar străin care a ordonat desființarea unor mari unități.

“Democratizarea” armatei va fi inițiată de un organism alcătuit în conformitate cu prevederile Convenției de armistițiu din 12 septembrie 1944. Această convenție, folosită ulterior ca model și pentru celelalte convenții de armistițiu, semnate cu o parte din ceilalți viitori sateliți ai Uniunii Sovietice – Bulgaria și Ungaria – impunea condiții militare numai României. Clauzele militare “stabileau metodele de control ale teritoriului și ale resurselor României de către armata sovietică, cristalizând astfel într-un text oficial situația de facto creată de prezența acestei armate în țară”⁹. Operațiunile militare române, aeriene, terestre și navale au fost “puse sub comanda generală a Înaltului Comandament Aliat (Sovietic)”¹⁰.

Aflată în sfera de influență a U.R.S.S., România era tratată nu ca o țară aliată, ci ca una învinsă. Sovieticii, încălcând progresiv integritatea și suveranitatea statului român, au săvârșit numeroase abuzuri, care au determinat reacția de protest a eșaloanelor românești, de la cele mai mici, până la Marele Stat Major.

Acțiunile sovieticilor aveau ca principal scop subordonarea întregii societăți românești, astfel ca Partidul Comunist din România să reușească să dobândească puterea absolută (clauzele militare, dar și cele de natură economică și politică sunt elocvente în acest sens)¹¹.

În primul rând, era necesară controlarea totală a armatei române. Continuând ideea conform căreia elementele militare românești au protestat față de măsurile sovieticilor, amintim că încă din 6/7 septembrie 1944, ora 0, generalul Gheorghe Mihail și-a prezentat demisia din funcția de șef al Marelui Stat Major, motivând că: “în aceste condițiuni (de subordonare a Armatei Române Armatei Roșii) atribuțiile șefului Marelui Stat Major sunt știrbite”, demisia generalului nefiind însă acceptată¹².

Comportamentul factorilor militari sovietici a fost determinat în mod cert și de evoluția acordurilor dintre Marile Puteri: Anglia, U.R.S.S și S.U.A. În acest sens, dacă la 25 septembrie 1944, șeful Marelui Stat Major român, generalul Gheorghe Mihail și mareșalul R. I. Malinovski (mareșal al U.R.S.S, comandant al Frontului 2 ucrainean) au convenit ca: “1) România să participe pe front cu 12-14 mari unități,

⁸ *Ibidem*, p. 261.

⁹ Ghiță Ionescu, *Comunismul în România*, București, 1994, p. 120.

¹⁰ Șerban Rădulescu-Zoner, D. Bușe, B. Marinescu, *Instaurarea totalitarismului comunist în România*, București, 1995, p. 14.

¹¹ *Ibidem*; vezi și Ghiță Ionescu, p. 263.

¹² *6 martie 1945. Începuturile comunizării României*, București, 1995, p. 263.

grupate în două comandamente de armată (...); 2) să se garanteze independența comenzii românești în interiorul marilor unități; 3) prizonierii și capturile făcute de trupele române să aparțină acestora; 4) să se înapoieze prizonierii căzuți în captivitate sovietică după 23 august 1944", ulterior partea sovietică (deși Marele Stat Major român și-a respectat toate obligațiile) nu a respectat nimic din cele stabilite anterior de comun acord¹³. Mai mult decât atât sovieticii au refuzat semnarea Protocolului în care erau consemnate cele convenite, ei întocmind un alt Protocol, al cărui conținut prevedea desființarea marilor unități din interior. Această schimbare de comportament s-a datorat rezultatului vizitei lui Churchill, premierul britanic, la Moscova, din octombrie 1944, când practic s-au precizat sferile de influență în estul Europei (acordul de procentaj din 9 octombrie 1944; România era trecută cu 90% în sfera de influență sovietică; cu alte cuvinte Stalin avea mână liberă în țara noastră)¹⁴. Efectul imediat al acestui acord a constat așadar într-un control mai dur și mai strict al armatei sovietice. Totul este urgentat, I. V. Pavlov (reprezentant politic sovietic trimis la București) atenționând că: "toate contradicțiile inerente existente în politica și situația instituțiilor României vor trebui rezolvate în curând"¹⁵.

În plan militar, această situație s-a tradus printr-o serie de întrevederi între reprezentanții Marelui Stat Major român și delegații sovietici. Se încerca stoparea actelor abuzive ale autorităților militare sovietice, acte care produceau "prejudicii de ordin material și moral" grave forțelor armate românești¹⁶. Generalul Gheorghe Mihail și-a reînnoit la 12 octombrie 1944 cererea de demisie. Refuzând să accepte "ciuntirea și destrămarea oștirii pentru a cărei măreție" luptase o viață întregă, generalul Gh. Mihail a demisionat, transferându-i răspunderea generalului Nicolae Rădescu, noul șef al Marelui Stat Major, care a fost nevoit să semneze Protocolul din 26 octombrie 1944¹⁷.

România a fost astfel obligată să accepte peste prevederile Convenției de Armistițiu, un Protocol militar cu U.R.S.S, prin care era desființat un număr considerabil de comandamente, mari unități, unități, formațiuni și instituții de învățământ militar române. Armata Română era practic decimată "nu pe front, ci la masa tratativelor". În Nota adițională la acest Protocol, generalul Nicolae Rădescu adăuga: "Ca împluternicit al Guvernului, și ca reprezentant al Înaltului Comandament român, declar că consider fixarea de către Comisia Aliată (Sovietică) de Control a numărului de mari unități române ce pot rămâne în funcție, din interiorul țării, ca nederivând din obligațiile impuse prin Convenția de Armistițiu din 12 septembrie 1944 (art. 1; art. 18; anexa la art. 18), condițiuni care nu pot fi modificate prin acest Protocol. Protocolul îl semnez ca fiindu-mi impus de

¹³ *Ibidem*, p. 264.

¹⁴ Vezi pe larg Ghiță Ionescu, *op. cit.*, p. 122.

¹⁵ *Ibidem*, p. 123.

¹⁶ 6 martie 1945. *Începuturile comunizării României*, p. 265.

¹⁷ Nicolae Rădescu, general de corp de armată adjutant, șef al Marelui Stat Major în perioada 15-X-1944 – 6-XII-1944; președinte al Consiliului de Miniștri 4-XII-1944 – 28-III-1945.

Comisia Aliată (Sovietică) de Control și în scopul de a evita consecințe dăunătoare operațiilor comune contra Germaniei și Ungariei”¹⁸.

În Protocol se prevedea: 1) desființarea până la 1 decembrie 1944 a următoarelor unități: 1 comandament de armată, 4 comandamente de corpuri de armată, 10 divizii de infanterie și de munte, 1 divizie motomecanizată, 3 divizii de cavalerie; trecerea la efective de pace a două comandamente de corpuri de armată și 3 divizii de infanterie și de munte.

Acestea nu au fost însă singurele măsuri pentru reducerea și desființarea armatei române din interior. Astfel, la 11 decembrie 1944, Comisia Aliată (Sovietică) de Control impunea “desființarea părților sedentare ale comandamentelor de divizie și reducerea forțelor sedentare ale regimentelor la maximum 250 de oameni (inclusiv ofițerii și subofițerii)”¹⁹.

Deși Marele Stat Major român a ripostat arătând că: “este nevoie de un minimum strict necesar de circa 550 de oameni pentru partea sedentară a unui regiment de infanterie, în condițiile în care pierderile medii lunare ale unei asemenea unități erau de circa 350 de oameni”, rezultatul demersului a fost nul²⁰.

În paralel, a fost declanșată și operațiunea de nimicire a instituțiilor de învățământ ale armatei române. În acest sens, școlile militare au fost reduse tot de Comisia Aliată (Sovietică) de Control, la un număr simbolic: de la 48 la 31 – la 1 noiembrie 1944 și de la 31 la 7 începând cu 15 ianuarie 1945. Numărul elevilor se va modifica de la 23.852 la 17.669 (la 1 noiembrie 1944) și la 4.563 la 15 ianuarie 1945. Procentual au fost desființate 86,5% din școlile de pregătire a viitorilor ofițeri și subofițeri, iar efectivele elevilor au scăzut cu 80,9%²¹.

În aceeași lună (decembrie) a anului 1944, Comisia Aliată (Sovietică) de Control a impus și desființarea până la 1 ianuarie 1945 a tuturor centrelor (10 la număr) de instrucție ale armatei, urmând ca pregătirea de luptă să fie făcută „la regimente, în timpul marșurilor”²².

Nici grănicerii și nici jandarmii (care asigurau paza frontierelor și ordinea internă) nu au fost omiși de autoritățile sovietice. Astfel, primii vor fi reduși de la 32.758 la 27.300, iar ceilalți de la 40.156 la 10.432 (75%!).

În mod firesc apare întrebarea, ce anume a cauzat toate aceste măsuri ale Armatei Roșii. În acest sens au fost emise mai multe ipoteze.

O posibilitate ar fi aceea conform căreia, conducătorii sovietici se “temeau” de o armată care în esența ei era anticomunistă (cazul României, Bulgariei). Însemnările generalului Constantin Sănătescu (general de armată; președinte al Consiliului de Miniștri în perioada 23 august-4 decembrie 1944; șef al Marelui Stat Major în intervalul 11 decembrie 1944-20 iunie 1945) confirmă

¹⁸ 6 martie 1945. *Începuturile comunizării României*, p. 266.

¹⁹ Dinu C. Giurescu, *op. cit.*, p. 262.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*.

această teorie: „16 ianuarie 1945 ... După-amiaza, la ora 15, mareșalul Malinovski a comunicat fără înconjur că nu are încredere deplină în noi și de aceea trebuie să ia măsuri ca să nu aibă trupe române în spate, luându-ne orice posibilitate de reacțiune. După lungi dezbateri, am reușit să ne mai lase câteva școli militare și ceva efective la părțile sedentare, aceasta pentru a putea alimenta frontul”²³.

O altă posibilă motivație ar porni din următoarea rațiune: sovieticii își doreau să dețină controlul total al liniilor din România (actul de 23/24 august al armatei române surprinsese U.R.S.S.-ul, Marea Britanie și S.U.A.); erau deci măsuri preventive (neplauzibile însă deoarece repetarea operațiunii din 23/24 august 1944, în condițiile în care frontul sovietic se afla în Ungaria și Slovacia era practic imposibilă.

În fond, obiectivul esențial al Înalțului Comandament Sovietic era acela “de a dezarma și desființa orice unitate militară română menită să asigure ordinea internă și apărarea puterii legale”. Guvernele democratice, de coaliție (cum au fost cele ale generalului Sănătescu, sau al lui Nicolae Rădescu) au fost astfel lipsite de forțele necesare pentru a riposta la dezordinile “populare” puse la cale și orchestrate de comuniștii români.

Pe fundalul asigurat de Armata Roșie, care controla întreaga societate (reducea armata, poliția, jandarmeria încercând să dovedească ineficiența formulei guvernului de coaliție, pentru menținerea ordinii), Partidul Comunist din România va reuși treptat să acapareze puterea politică centrală și locală prin repetate demonstrații de stradă, mitinguri în uzine, întreprinderi, instituții.

Manifestările acestea, în fapt tulburări produse și conduse de P.C.R. au servit ca pretext autorităților sovietice, pentru a impune la București un guvern dominat de comuniști. Întrucât în acest sens sovieticii au întâmpinat dificultăți, aceștia au adus în țară noi trupe ale Armatei Roșii. Astfel, în afara trupelor sovietice existente în țară, la 15 noiembrie 1944, generalul sovietic Vorobiev (general maior sovietic, împuternicit al Comisiei Aliate Sovietice de Control în România) a comunicat generalului Nicolae Rădescu, șeful Marelui Stat Major român, ordinul mareșalului Malinovski de a pregăti până la 1 decembrie 1944, noi localuri pentru încartiruirea a încă 3 divizii de infanterie, din care două trebuiau să fie dispuse în jurul Bucureștiului. Marele Stat Major român “a dispus să se ia măsuri pentru satisfacerea acestor dispozițiuni, fiind încredințat că nu poate fi vorba decât de o scurtă ședere de etapă”²⁴.

Pentru a se asigura că stipulațiile Protocolului semnat în toamna lui 1944 vor fi respectate, generalul Vinogradov (general de divizie sovietic, locțiitor al președintelui Comisiei Aliate (Sovietice) de Control în România) a cerut generalului Constantin Sănătescu, șeful Marelui Stat Major, să prezinte pe 20 februarie 1945 o dare de seamă asupra măsurilor luate pentru aplicarea Convenției de armistițiu și a Protocolului. Erau cerute date urgente cu privire la epurarea armatei de elementele

²³ Constantin Sănătescu, *Jurnal*, București, 1993, p. 185.

²⁴ 6 martie 1945. *Începuturile comunizării României*, p. 269.

fasciste și criminalii de război, modul în care erau educate cadrele armatei pentru a se contracara sentimentele de ostilitate ale acestora față de Armata Roșie.

Acest moment este semnificativ, deoarece Marele Stat Major a elaborat un document sinteză foarte valoros, care evidențiază coșmarul trăit de armata română timp de 6 luni în luptă alături de aliatul sovietic. În afara precizărilor cerute în mod expres de conducerea sovietică, actul făcea referiri și la toate abuzurile comise de sovietici, prin Comisia Aliată (Sovietică) de Control în vederea subordonării armatei române: “desființările de unități militare din interior, a unor școli militare și centre de instrucție, reducerile unităților de grăniceri, jandarmi și poliție; retragerea administrației militare române din Ardealul de Nord, la nici 48 de ore de la instalare, ca urmare a unei decizii sovietice (din 11 noiembrie 1944); sechestrarea materialului de război al unităților militare românești din Moldova după 23 august 1944; luarea sub pază și administrație sovietică a depozitelor de carburanți din Muntenia și Oltenia; administrarea directă de către sovietici a transporturilor pe căi ferate și sechestrarea fără forme a mijloacelor auto de transport; soarta dramatică a militarilor români dezarmați și trimiși în U.R.S.S. (peste 160.000) fără nici un motiv, după 24 august 1944 și a prizonierilor români capturați de Armata Roșie”, până la data respectivă²⁵.

În februarie 1945 societatea românească s-a aflat într-un moment critic al existenței sale, decis în final, după cum era de așteptat, de intervenția factorului extern sovietic, care a impus la 6 martie 1945 guvernul dorit de Moscova. Armata română, suferindă în urma tratamentului anterior menționat, supusă abuzurilor Comisiei Aliate (Sovietice) de Control (de adăugat și decapitarea cadrelor valoroase ale armatei române, generalul Ilie Șteflea, Gheorghe Potopeanu, Constantin Voiculescu, Radu Korne, și înlocuirile de pe front de la comanda marilor unități: generalii Nicolae Macici, Nicolae Șova, Gheorghe Avramescu, Nicolae Dăscălescu), demoralizată, incriminată și catalogată ca “fascistă” alături de partidele democratice, ea nu a putut influența derularea evenimentelor din primele luni ale anului 1945.

Pentru a evita orice surpriză, sovieticii și-au luat măsuri de siguranță, măsuri abuzive, grave încălcări ale Convenției de armistițiu, “înjositoare pentru armata României.” Iată pe larg acțiunile inițiate de către Comisia Aliată (Sovietică) de Control, acțiuni care au periclitat situația armatei. Au fost emise opt ordine cu termen de executare pentru 1 martie 1945, în vederea dezarmării unităților românești începând cu data de 28 februarie 1945. Până la orele 23 (28 februarie) trebuiau predate armamentul și muniția de la următoarele unități: Corpul Pompierilor, Ministerul de Război, Marele Stat Major; Batalionul 2 administrativ; Ministerul Producției de război; Detașamentul de construcții nr. 1 și 3; Batalionul 4 întreținere și reparații auto; de la toate fabricile, uzinele și instituțiile din București. Corpul de jandarmi a fost redus din nou și complet dezarmat (până la 2 martie 1945). Regimentul de grăniceri a fost scos din Garnizoana București, cu excepția unui

²⁵ *Ibidem*, p. 270.

batalion de 250 militari care rămâneau pentru paza unor instituții publice. Un regiment de 2100 oameni din Divizia de Gardă era trimis pe front, acesta refuzând să fie dezarmat. În Garnizoana București au rămas Regimentul de Gardă Călare și batalionul de Gardă Regală. Efectivele poliției au fost și ele reduse cu 50%. Muniția disponibilă pentru toate unitățile românești ce făceau de gardă în Garnizoana București a fost redusă la cantități simbolice. Conform informațiilor primite de Schuyler, reprezentantul S.U.A în Comisia Aliată (Sovietică) de control, tot la 28 februarie 1945 au fost demobilizați 20.000 de ofițeri și trupe de aeronautică și au fost dezafectate 170 de avioane. Totodată, la 1 martie 1945, la orele 21, fără nici un anunț prealabil, un grup format din 6 ofițeri și 20 de soldați sovietici înarmați a postat santinele sovietice la intrările Marelui Stat Major, cu consemnul de a interzice accesul sau ieșirea oricărui militar român. În aceeași zi, armatelor 1 și 4 române de pe front li s-a interzis să mai facă orice comunicare radio cu Marele Stat Major român.

Iată deci că în primele zile ale lunii martie 1945, armata română din interior a încetat să existe ca o forță reală, capabilă să mențină ordinea. Armata Roșie staționa în România prin cele 5 divizii de infanterie, cu dotare completă de luptă și cele 6 batalioane N.K.V.D. Protestele Marelui Stat Major român nu au avut mici o urmare, căci Uniunea Sovietică era hotărâtă să impună în România, ca și în Bulgaria, Ungaria, Polonia, etc., regimuri comuniste, desființarea armatei naționale existente fiind esențială în acest sens.

Astfel, la 7 martie 1945, la chiar 24h după impunerea guvernului Groza controlat de Partidul Comunist, a avut loc la București o întâlnire secretă între reprezentanții P.C.R: Ana Pauker, Constantin Doncea, Constantin Pârvolescu și ai P.C.U.S. în cadrul căreia s-a prezentat un plan de trei ani pentru comunizarea României. În punctul al doilea al planului (din cele 11 puncte) se preciza necesitatea: "Desființării armatei române în forma ei actuală și crearea unei armate noi din diviziile Tudor Vladimirescu și Avram Iancu (ultima încă din Rusia) ca și din toți ofițerii care activează acum pe teritoriul sovietic"²⁶.

De altfel, cuvântarea dr. Petru Groza cu ocazia încadrării în armata română și a depunerii jurământului de către detașamentele de lucrători politici din Divizia "Tudor Vladimirescu" (26 aprilie 1945), constituie un argument în ceea ce privește intențiile reale ale comuniștilor români de a pune în practică cât mai curând posibil planul de comunizare mai sus menționat: "Una din sarcinile mari ale poporului român și ale guvernului actual este democratizarea armatei. Nimeni să nu mai sape prăpastia între popor și armată. Elementele dictaturii hitleriste, aflate în posturi superioare de comandă, subordonau interesele patriei intereselor lor personale sau cele ale clicii lor. Problema cadrelor militare ne preocupă cu toată seriozitatea. La bază avem principiul unei noi concepții, unei noi discipline și noi ierarhii, bazate pe superioritatea priceperii în arta militară, izvorâtă din unitatea de interese dintre conducere și popor. Istoria ne arată că marii strategii, comandanți de oștiri au fost

²⁶ Dinu C. Giurescu, *op. cit.*, p. 264.

recrutați în majoritate din poporul de jos. De asemenea, istoria arată că regimurile reacționare întotdeauna s-au opus principiului de democratizare a armatei, deci recrutării cadrelor conducătoare din sânul maselor, voind să se asigure astfel că armata nu se va înțelege cu poporul (...). Sudând armata cu poporul, făcând-o pavăză a democrației, vom da armatei aureola onoarei pe care trebuie să o aibă (...)”²⁷.

“Democratizare” însemna controlul armatei de către Partidul Comunist, iar cadrele militare dorite erau cele recrutate din muncitorime sau țărâtime, gata oricând să îndeplinească întocmai obiectivele partidului.

Guvernul majoritar comunist va acționa în mai multe direcții. În primul rând, s-au făcut treceri în rezervă. La 19 martie 1945, prin legea nr. 186, guvernul coordonat de Moscova prin P.C.R., a hotărât trecerea “din oficiu – în rezervă” a cadrelor active, ofițeri sau asimilații lor, subofițerii și maiștrii militari – “dacă prisosesc peste nevoile de încadrare ale armatei”. Aceste formulări sunt evazive, categoriile vizate putând fi cu ușurință extinse. Această marjă de libertate servea evident tot comuniștilor, ale căror acțiuni (în realitate abuzive) păstrau o aparență legitimitate.

La 19 martie 1945 au fost trecuți în rezervă 70 de generali, 1878 de ofițeri, 4081 subofițeri și 1139 maiștri, în total 7168 de militari²⁸. Dintre generali îi reamintim pe Ilie Șteflea (fost șef al Marelui Stat Major; va muri în detenție în 1960); Gh. Cialik, Gh. Potopeanu (fost ministru în primul guvern Sănătescu), Radu Korne, etc.²⁹. Epurarea fusese decisă de Comisia Aliată (Sovietică) de Control, care își continua astfel larga serie a abuzurilor. Încă din februarie 1945, consilierul A. P. Pavlov afirmase că: “unii ofițeri superiori români (...) păstrasera forțe enorme în spatele (frontului), probabil pentru scopuri infame (...) și aceasta se datorează unei influențe fasciste”³⁰. Prin decretul nr. 887 din 27 martie 1945 din considerentele anterior precizate de Pavlov, au fost trecuți în rezervă alți 18 generali, printre care N. Macici, Eugen Vârtejeanu, I. Boițeanu, Em. Leoveanu, V. Dombrovski, etc.³¹.

Se urmărea înlocuirea armatei vechi cu armata de partid, al cărei scop unic era impunerea și menținerea la putere, prin teroare și violență a Partidului Unic.

Efectivele armatei din interior au fost, după luna mai 1945, când operațiunile militare s-au încheiat, în continuare reduse³²:

Nr. Crt.	Categorie	26 octombrie 1944	1 iunie 1945	Reducere	
				Numărul	%
	Ofițeri	20.865	11.636	9.229	44,27

²⁷ Alesandru Dușu, Constantin Lătea, Mihai Retegan, *Politizarea armatei române. Diviziile “Tudor Vladimirescu” și “Horia, Cloșca și Crișan”*, în “Arhivele totalitarismului”, nr. 1/1996. pp. 156-157.

²⁸ Dinu C. Giurescu, *op.cit.*, p. 264.

²⁹ Șerban Rădulescu-Zoner, D. Bușe, B. Marinescu, *op.cit.*, p. 73.

³⁰ Dinu C. Giurescu, *op.cit.*, p. 264.

³¹ Șerban Rădulescu-Zoner, D. Bușe, B. Marinescu, *op.cit.*, p. 74.

³² Dinu C. Giurescu, *op.cit.*, p. 265.

	Subofițeri	36.883	20.238	16.645	54,8
	Trupă	349.371	108.921	240.450	68,8
	Elevi	27.776	3.200	24.576	88,4
	Total	434.895	143.995	290.900	67

După cum se sesizează, reduceri semnificative s-au operat în școlile de elevi, ofițeri și subofițeri: 88,4%. Noile cadre ale "armatei populare" trebuiau recrutate și formate pe alte principii. Ofițerii și subofițerii au fost disponibilizați în număr mai mic, deoarece guvernul condus de P.C.R. avea încă nevoie de experiența vechilor militari. Epurările, disponibilizările vor continua și după luna iunie a anului 1945.

Formarea unei armate noi, instrument de opresiune, care să susțină regimul Partidului-Stat a fost posibilă nu numai prin prevederile Convenției de armistițiu, aplicate în mod abuziv prin Protocolul impus de general locotenent Vinogradov, generalului adjutant Nicolae Rădescu, ci și printr-o serie de măsuri legislative adoptate în perioada august 1944 – august 1947. Din punct de vedere juridic, acest interval de timp a fost deosebit de productiv pentru operațiunile de curățire a armatei române regale de elementele nesigure. A fost vizată în primul rând îndepărtarea din rândul armatei a ofițerilor superiori care luptaseră pe frontul de răsărit împotriva U.R.S.S.³³.

Nr. Crt	Denumirea legii	Data intrării în vigoare	Prevederi	Elemente de noutate (inedite)
	Legea nr. 448/1944, decret lege privitor la măsurile privative de libertate împotriva celor vinovați de dezastrul țării și la măsurile asigurătorii asupra bunurilor acestor persoane	11 octombrie 1944	Consiliul de Miniștri era obligat să ia orice măsuri pentru a împiedica fuga vinovaților de război	Se ignora principiul prezumției de nevinovăție, până la emiterea legii răspunderii politice, penale și civile a foștilor conducători și de nevinovăție până la dovedirea prin probe sigure a culpabilității
	Legea nr.10/1945 ; decret lege pentru sancționarea unor infracțiuni săvârșite contra	10 ianuarie 1945	Se agravau pedepsele pentru infracțiunile din Codul Penal, când acestea erau săvârșite contra militarilor din armatele aliate; dacă infracțiunile	Era o lege injustă deoarece se aplicau pentru aceeași infracțiune pedepse diferite față de Codul Penal,

³³ Constantin Lățeș, Mihai Retegan, *Epurarea armatei române. Mecanisme juridice (1944-1947)*, în "Arhivele totalitarismului", nr. 3-4/1994, p. 190.

	militarilor armatelor aliate		erau în legătură cu infrafraciunile săvârșite de militarii aliați se disjungeau lucrările în privința acestora, trimițând Comandamentului armatei aliate respective copiile certificate după actele adresate de Parchet	încălcând aplicarea principiului legii celei mai blânde și al neretroactivității legilor;
	Legea nr. 50/ 1945; decret lege pentru urmărirea și pedepsirea criminalilor de război și profitorilor de război; Legea nr. 51/ 1945; decret lege pentru urmărirea și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării;	20 ianuarie 1945	Aceste legi nu pot fi separate; conțin o definiție foarte cuprinzătoare a calității de criminal de război, profitor de război și vinovat de dezastrul țării; se precizează pedepsele, variind între 5 ani muncă silnică și pedeapsa cu moartea; se stabilesc organele de cercetare și instrucție a cazurilor deferite de Consiliul de Miniștri; se instituie un număr de acuzatori publici cu dreptul de a face orice investigație uzând de toate drepturile și puterile acordate de codul de procedură penală, Ministrului public și judecătorului de instrucție; judecarea se făcea de Curtea Specială pentru criminalii de război;	Curtea Specială a criminalilor de război era compusă din judecătorii desemnați de Ministerul de Justiție și din judecătorii aleși dintre membrii partidelor politice P.N.L, P.N.Ț și F.N.D; în instanțele mixte de judecată pentru vinovații de dezastrul țării, elementul politic era într-o majoritate considerabilă;
	Legea nr. 128/ 1945; decret lege pentru crearea cadrlui disponibil al armatei;	27 februarie 1945	Se vor trece în cadrul disponibil al armatei ofițerii sau asimilații lor, subofițerii sau maiștri militari activi care prisosesc peste nevoile de încadrare ale armatei” (art. 1), stabilite prin Convenția de armistițiu;	Această lege viza în primul rând pe cei care nu se încadrau în unitățile care luptau pe frontul antihitlerist, ci erau în interior, la unitățile care

			<p>legea preciza normele pentru trecerea în cadrul disponibil și măsurile de protecție socială, după trecerea în rezervă după un an de cadru disponibil</p>	<p>trebuiau desființate prin Protocolul din 26 octombrie 1944</p>
	<p>Legea nr. 312/1945 pentru urmărirea și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării sau de crime de război; decretul nr. 1318</p>	<p>21 aprilie 1945</p>	<p>Legea stabilește pe cei ce pot fi inculpați ca vinovați de dezastrul țării și pentru săvârșirea de crime de război; (art. 1); pedepele variau de la 3 ani la muncă silnică pe viață sau pedeapsa cu moartea (art. 3); cazurile deferite de Consiliul de Miniștri urmau să fie cercetate de acuzatori publici numiți prin înalt decret regal, la propunerea Ministerului de Justiție;</p>	<p>Judecarea celor vinovați trebuia să se facă până la 1 septembrie 1945; legile 50 și 51 au fost abrogate;</p>
	<p>Legea nr. 433; decret lege pentru crearea cadrului disponibil al armatei</p>	<p>15 iunie 1946</p>	<p>Stabilea 4 criterii și 15 "urgente"; în conformitate cu "Regulamentul pentru aplicarea legii pentru crearea cadrului disponibil al armatei", criteriile de selecționare a celor ce urmau să fie trecuți în cadrul disponibil al armatei erau: a) activitatea, stagiul, funcția pe front alături de "Națiunile Unite", împotriva Reich-ului nazist; b) comportarea acestora în timpul războiului împotriva U.R.S.S, față de populația civilă și prizonierii de război; c) activitatea și calificativele obținute în întreaga carieră; d) conduita în timpul și în afara serviciului;</p>	<p>Trecerea în cadrul disponibil se putea face și la cererea cadrelor militare; hotărârile Consiliului Superior al Oștirii (pentru) ofițeri și ale Comisiei speciale (pentru subofițeri) privind pe cei desemnați a fi trecuți în cadrul disponibil nu erau discutate;</p>

<p>Legea nr. 291 pentru urmărirea și sancționarea celor vinovați de crime de război sau împotriva păcii ori umanității</p>	<p>15 august 1947</p>	<p>Au fost concentrate categoriile inculpaților (de la 15 la 8); Curtea de Apel din București sau cea din Cluj prin secțiunile lor cu competență criminală judecau faptele prevăzute de noua lege; urmărirea și judecarea pe baza acestei legi se putea face până la 31 decembrie 1948;</p>	<p>Pedepsele variau de la munca silnică la 15-25 ani sau pe viață; degradare civică 10 ani și amendă care se va executa asupra bunurilor de la 100 milioane lei până la 200 miliarde lei;</p>
--	-----------------------	---	---

Epurarea armatei române s-a făcut așadar sub paravanul unei legislații, cu un conținut permisiv, care deschidea larg posibilitatea multiplelor interpretări. În conformitate cu prevederile legii nr. 433 din 15 iunie 1946, Consiliul Suprem al Oștirii a hotărât la 11 iulie 1946 trecerea în cadrul disponibil “din oficiu” a 107 generali, iar la 15 august 1947, în conformitate cu legea nr. 294, tot personalul militar din “cadrul disponibil” a fost trecut din oficiu “în rezervă”³⁴.

Aceste succesive legiferări și aplicări au transformat armata română tradițională, drastica epurare permițând menținerea doar a acelor ofițeri și subofițeri pe care regimul procomunist și considera “simpatizanți” sau “cel mult neutri.” Astfel, situația numerică a armatei române a evoluat în intervalul august 1944 – august 1947³⁵:

Nr. Crt.	Datele	Ofițeri	Subofițeri	Trupa	Total
1.	23 august 1944	23.109	43.866	531.009	597.984
2.	1 august 1945	17.484	26.289	228.191	271.964
3.	februarie 1946	16.205	26.023	134.405	178.633
4.	1 ianuarie 1947	10.243	16.322	111.000	137.565
5.	august 1947	10.295	14.867	111.183	136.345

Scăderea de efective a fost determinată pe de altă parte și de: 1) trecerea armatei pe picior de pace; 2) obligațiile impuse României – ca țară învinsă – prin Tratatul de pace semnat la 10 februarie 1947 – care fixau un maxim de 138.000. Clauzele militare ale Tratatului de pace limitau forțele armate ale României, astfel³⁶.

Nr. Crt.	Trupe	Efectivele	Se interzice
	Forțele terestre	120.000 oameni, inclusiv trupele de frontieră	posesia, folosirea și experimentarea bombei atomice, rachetelor și a

³⁴ Mircea Chirițoiu, *Lovitura de stat de la 30 decembrie 1947. Preliminarii militare, consecințe politice*, București, 1997, p. 131.

³⁵ Dinu C. Giurescu, *op. cit.*, p. 266.

³⁶ Ghiță Ionescu, *op.cit.*, p. 160.

	Flota	5.000 oameni (1500t)	submarinelor ³⁷
	Forțele aeriene	8.000 oameni 150 de avioane 100 de luptă	

Transformarea armatei române s-a produs și prin adoptarea legii pentru organizarea armatei (mai 1947). S-a adoptat astfel modelul armatei sovietice: Armata de Usca, Aeronautica, Marina și Grănicerii, iar în organizarea teritoriului au apărut regiunile militare. Prin legea pentru organizarea și funcționarea Ministerului Apărării Naționale, Inspectoratele Generale au fost înlocuite cu Comandamentele de armă și Direcții Superioare.

Acțiunea de epurare s-a desfășurat după cum am mai menționat, în paralel cu acțiunea de politizare a armatei române, de "democratizare" a ei. Promotorul cel mai zelos al comunizării, în fapt, a cadrelor militare, a fost generalul Constantin Vasiliu-Rășcanu, ministru de război în Cabinetul de la 6 martie 1945, membru al Partidului Comunist cu carnetul nr. 221³⁸.

Într-un memoriu din 1962, acesta spunea că în "activitatea mea din timpul cât am fost ministru de Război și când am fost complet la dispoziția partidului(...) executând întocmai toate dispozițiunile luate de partid", s-au înregistrat multe succese: "opera de democratizare a armatei, conform directivelor date mie de partidul comunist și introducerea aparatului politic în unitățile și serviciile armate"; "curățirea rândurilor armatei de elementele reacționare și trecerea în cadrul disponibil al surplusului de ofițeri prin prevederile tratatului de pace"³⁹.

Cadrul organizatoric pentru politizarea armatei a fost constituit la 8 mai 1945, prin Ordinul general numărul 9 al ministrului Rășcanu și care înființa "Direcția Superioară a Culturii, Educației și Propagandei", pentru: "democratizarea armatei și reorganizarea operei de educare a ofițerilor și cadrelor inferioare, pentru apropierea armatei cu întregul popor românesc"⁴⁰. Această "Direcție" era direct subordonată Ministerului de Război și era condusă de generalul Victor Precup. Prin Ordinul general nr. 113, "Direcția" a devenit "Inspectoratul General al Armatei pentru Educație, Cultură și Propagandă" (E.C.P.).

Ordinele acestui inspectorat erau obligatorii pentru toți comandanții și șefii militari, având "autoritatea ordinelor emise de Ministerul de Război"⁴¹.

Rolul E.C.P. a fost foarte coerent prezentat de Emil Bodnăraș la întrunirea Biroului Politic al P.C.R. din 25 septembrie 1945: "Secția militară de pe lângă partidul nostru are rolul de a îndruma întreaga activitate de partid în această direcție, îndeosebi în cadrul activ al armatei, folosind ca element de legătură

³⁷ Se știe că România din 1950-1951, când s-a trecut la politica stalinistă de reînarmare în Europa răsăriteană, depășise aceste limite.

³⁸ Constantin Lățeș, *op.cit.*, în "Arhivele totalitarismului", nr. 1-2/1994, p. 224.

³⁹ Dinu C. Giurescu, *op.cit.*, p. 269.

⁴⁰ Mircea Chirițoiu, *op.cit.*, p. 88.

⁴¹ Constantin Lățeș, *op.cit.*, în "Arhivele totalitarismului", nr. 1-2/1994, p. 223.

permanentă între armată și partid, elementul educator, Inspectoratul Educației și al Culturii, care a căpătat acum o dezvoltare mai mare”⁴².

E.C.P. a întocmit “programele de activitate obligatorii la nivelul întregii armate”, temele conferințelor de propagandă, conținutul ședințelor “de lămurire” a recruților.

Această “direcție de propagandă comunistă”, constituită după modelul sovietic, a primit cu satisfacție Ordinul general nr. 54 al Ministrului de Război, dat la 7 iunie 1945, conform căruia s-a hotărât că toți ofițerii, subofițerii și trupa să se înscrie în Asociația Română pentru Strângerea Legăturilor cu U.R.S.S.”⁴³.

Cadrele militare care refuzau să colaboreze cu “activiștii” ce formau E.C.P.-ul, erau catalogați ca fiind “ostili regimului”, antidemocrați, antisovietici.

O altă prerogativă semnificativă a E.C.P.-ului, care va permite Partidului Comunist să submineze și să controleze educația aparatului militar, a fost cea conform căreia acest “Inspectorat” deținea controlul absolut al oricăror tipărituri, instrucțiuni, circulare, manifeste, cărți, articole de ziar, al conținutului bibliotecilor. În conformitate cu ordinul 7211: “Personalul E.C.P. este direct răspunzător de toate publicațiile care circulă sau se află în unități”⁴⁴.

Evident, pentru a funcționa această structură avea nevoie de cadre, de un aparat adecvat. Ne punem astfel întrebări asupra modului în care au fost selecționați ofițerii politici.

La 14 august 1945, șeful Marelui Stat Major al Comisiei Aliate (Sovietice) de Control din România a comunicat ministrului de Război român telegrama comandantului grupării armatelor de sud ale U.R.S.S., prin care se anunța că Diviziile “Tudor Vladimirescu” și “Horia, Cloșca și Crișan” vor fi primite în cadrul armatei române până la 15 august 1945. Prin legea nr. 666, cele două “divizii” de voluntari, formate din prizonierii români în U.R.S.S., au fost admise în armata română, “pentru a le recompensa virtuțile ostășești de care au dat dovadă cât timp au luptat alături de brava armată sovietică”, recunoscându-li-se gradele căpătate în cadrul Armatei Roșii⁴⁵.

Deși în conformitate cu legile române și regulamentele militare, orice prizonier, la intrarea în țară trebuie să apară în fața Curții Marțiale, cei găsiți vinovați fiind condamnați pentru trădare, și nu încadrați în armata română cu gradele obținute în Armata Roșie, totuși un guvern comunist “trădător de țară” nu putea să facă din Diviziile “Tudor Vladimirescu” și “Horia, Cloșca și Crișan”, “sâmburele sănătos” al armatei României⁴⁶.

În “Raportul ministrului de Război, generalul Constantin Vasiliu-Rășcanu, pentru integrarea celor două divizii de voluntari în armata română”, din 15 august 1945,

⁴² Dinu C. Giurescu, *op.cit.*, p. 269.

⁴³ Mircea Chirițoiu, *op.cit.*, p. 89.

⁴⁴ Dinu C. Giurescu, *op.cit.*, p. 269.

⁴⁵ Alesandru Dușu, Constantin Lățea, Mihai Retegan, *op.cit.*, în “Arhivele totalitarismului”, nr. 1/1996, p. 153.

⁴⁶ Alesandru Dușu, Constantin Lățea, Mihai Retegan, *Politicizarea armatei române. Divizia “Tudor Vladimirescu”*, în “Arhivele totalitarismului”, nr. 4/1995, p. 162.

se preciza: "(...) pe viitor ostașii acestor două divizii se vor bucura de toate drepturile și obligațiunile personalului militar ce intră în compunerea forțelor armate române"⁴⁷.

Ofițerii politici s-au recrutat astfel, pe parcursul procesului de "democratizare" al armatei române din rândul "ostașilor" mai sus menționați.

Anterior lunii august 1945, la 25 aprilie 1945, legea nr. 320 pregătea ceea ce s-a desăvârșit prin legea nr. 666. Un grup de "ofițeri, subofițeri, maiștri și submaiștri militari, precum și gradele inferioare din Divizia "Tudor Vladimirescu" a fost inclus în rândul armatei române, menținându-și gradele obținute în U.R.S.S. S-au selectat 953 de militari, care au constituit "Lotul celor 1000" și care au format primul eșalon al "ofițerilor politici"⁴⁸.

Partidul Comunist, prin reprezentanții de seamă, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Lucrețiu Pătrășcanu, dr. Petru Groza, s-a implicat încă de la sosirea "Diviziei" în țară, în acțiunea de instruire ale acestor viitoare posibile cadre ale E.C.P.

Apariția la unități a ajutorului de comandant pentru activitatea culturală și educativă a fost primită cu ostilitate din partea comandanților, fideli principiului: "educația ostașului o face cel care-l comandă." Dorindu-și o "educație (...) impregnată de spirit național și de suflet românesc", cadrele militare "reacționare" vor fi treptat îndepărtate din ceea ce se contura deja o formă embrionară a statului totalitar.

După luna octombrie a anului 1945, aparatul politic (ofițerii E.C.P) a fost extins și la marile unități care nu luptaseră pe front, ordinele Inspectoratului General pentru Educație, Cultură și Propagandă devenind obligatorii pentru toți comandanții militari.

Partidul Comunist Român a încercat astfel să direcționeze armata promonarhistă, prin excelență, pe linia susținerii sistemului politic comunist. Edificatoare în acest sens este reacția forului executiv al partidului, Biroul Politic, reacție produsă de declanșarea "grevei regale"⁴⁹. Ca urmare a simpatiei largi de care acțiunea Suveranului României s-a bucurat în rândul armatei, în ședința din 25 septembrie 1945 a Biroului Politic, s-a luat decizia de a epura cel puțin jumătate din corpul ofițeresc, aceeași ședință hotărând primirea în P.C.R a unor generali superiori, printre care generalul Constantin Vasiliu-Rășcanu, generalul Nicolae Cambrea, generalul C. Popescu, zis Cumplitu', generalul Iacob Teclu, etc.⁵⁰.

Un alt aspect important în vederea perfecționării sistemului organizatoric de politizarea a armatei române a fost pe lângă sporirea numărului celulelor de partid conspirative și a ofițerilor educatori din armată (fără a se ține cont de cheltuielile financiare) și crearea unor unități școlare pentru instruirea și îndoctrinarea ofițerilor politici – după model sovietic. Asemenea "instituții de învățământ" s-au deschis la Breaza, Sinaia, Ineu și Beiuș⁵¹.

⁴⁷ Alesandru Dușu, Constantin Lățea, Mihai Retegan, *Politizarea armatei române. Diviziile "Tudor Vladimirescu" și "Horia, Cloșca și Crișan"*, în "Arhivele totalitarismului", nr. 1/1996, p. 156.

⁴⁸ Dinu C. Giurescu, *op.cit.*, p. 270.

⁴⁹ Vezi pe larg Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX*, pp. 512-513.

⁵⁰ Mircea Chirițoiu, *op.cit.*, p. 18.

⁵¹ Constantin Lățea, *op.cit.*, în "Arhivele totalitarismului", nr. 1-2/1994, p. 223.

O serie de evenimente majore constituie o dovadă a eficacității acțiunilor desfășurate de ofițerii politici, acțiuni conforme ordinelor Partidului Comunist.

Astfel, un exemplu ar putea fi câștigarea alegerilor din 19 octombrie 1946, fapt explicabil și prin implicarea abuzivă a “aparaturii politice” din armată, trimis în misiuni speciale să instruiască “gărzile militare de pe lângă fiecare secție de votare” și să restabilească ordinea acolo unde se produceau “neorânduiești”.

Ca urmare a noii situații create (după noiembrie 1946), secția militară a C.C. al P.C.R. (E.C.P.-ul) a discutat în 10 martie 1947 problema intensificării activității de reorganizare a armatei române după modelul sovietic, E. Bodnăraș fiind propus de Dumitru Popescu (șeful E.C.P. la acea dată) să-l înlocuiască.

Se constata că starea de spirit din armată era necorespunzătoare, existau încă multe cadre cu grade mari “antigubernamentale”, și ca o măsură preventivă, în aprilie 1947, la propunerea generalului Iacob Teclu, comandantul Diviziei “Tudor Vladimirescu”, aceasta a fost menținută în continuare în garnizoana București, iar “Divizia Horia, Cloșca și Crișan, în apropierea Bucureștiului”⁵².

Supusă unui intens și agresiv proces de politizare și “democratizare”, de epurare masivă, pe criterii în special politice, armata română s-a transformat în mai puțin de trei ani într-un instrument docil al noii puteri, și astfel la 23 decembrie 1947, prin Decretul nr. 298/1947, Emil Bodnăraș, “cunoscut lider comunist, specializat din punct de vedere informativ și militar în U.R.S.S., în sediile N.K.V.D., după ce dezertase din armata română și trecuse frontiera în mod fraudulos”, a fost numit în funcția de Ministru al Apărării Naționale.

În consecință, s-a putut pune în practică “Planul de măsuri pentru abolirea monarhiei și proclamarea republicii”, plan discutat și definitivat la ședințele din 28 și 29 decembrie 1947 ale Biroului Politic al C.C. al P.C.R.⁵³.

Imediat după “Proclamația către țară” și “Legea pentru constituirea Statului Român (R.P.R.)”, în toate unitățile militare, la ordin, s-au organizat mari mitinguri, unde s-au strigat lozinci procomuniste, prorepublicane și antimonarhiste. Funcționarea perfectă a planului a fost posibilă din motive diverse: 1) lipsa de reacție a democrațiilor occidentale în fața înscenărilor și situațiilor antidemocratice produse în România după 23 august 1944; 2) sprijinul absolut al unei superputeri – U.R.S.S.; 3) nu în ultimul rând succesul acțiunii de “democratizare” a armatei române, acțiune care a antrenat și eforturile comuniștilor români.

Cuvântarea ministrului Apărării Naționale (Emil Bodnăraș) din data de 1 ianuarie 1948 precizează obiectivele în plan militar ale regimului nou instaurat: “Odată cu începerea anului nou se deschide și pentru armată o nouă etapă (...). Date fiind condițiile obiective, noua armată va avea o situație corespunzătoare unei armate apărătoare a R.P.R. Această nouă etapă însemnează pentru ostași: îmbunătățirea situației materiale a soldaților, subofițerilor și ofițerilor; o alimentare mai bună, bune

⁵² Mircea Chirițoiu, *op.cit.*, p. 19.

⁵³ Vezi pe larg Eleodor Focșeneanu, *Două săptămâni dramatice din istoria României*.

condițiuni igienice; ridicarea nivelului educativ și cultural, etc. (...). Cer din partea tuturor un efort mărit, spre a ridica armata noastră populară în cel mai scurt timp la înălțimea țărilor vecine prietene (...). Pentru aceasta se impune o disciplină militară conștientă și fermă, o pregătire militară și politică temeinică, autoritatea comandanților bazată pe o serioasă pregătire profesională și o înaltă conștiință politică, vigilență, simțul răspunderii și cinste desăvârșită; o judicioasă planificare a muncii care trebuie să stea la baza întregii activități, controlul efectiv în toate domeniile, încadrarea tuturor în concepția democrației populare (...)"⁵⁴.

Coordonarea armatei, mai mult decât în trecut, va fi apanajul Partidului Comunist, devenit din februarie 1948 Partidul Muncitoresc Român. Elocvent în acest sens este să arătăm că la 29 iulie 1948, într-o ședință a Secretariatului Comitetului Central al P.M.R., cu participarea lui: Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, Vasile Luca, Teohari Georgescu, etc., tov. Bodnăraș, membru al Biroului Politic și ministru al Apărării Naționale, a prezentat un raport detaliat asupra organizării și pregătirii de război a armatei R.P.R cuprinzând: schemele cu tipurile de mari unități și unități ale armatei, planul de mobilizare, organizarea pe timp de pace a R.P.R., organizarea teritoriului cuprins între Dunăre și Marea Neagră, organizarea apărării litoralului Mării Negre, problema comenzilor de materiale de război din străinătate (U.R.S.S), pentru a asigura dotarea armatei R.P.R cu materiale de primă urgență. Acest proiect a fost înaintat Comitetului Central al P.C.(b)U.S.: "Ne dăm bine seama că fără ajutorul Partidului bolșevic, fără a ne putea folosi de bogata experiență și știință militară a oamenilor sovietici, ne va fi greu să realizăm sarcina de a avea o armată de tip nou. Apoi greutățile financiare (...) nu ne permit o dotare minimă a armatei. De aceea ne adresăm către P.C.(b)U.S și către tov. Stalin, cu rugămintea să ne dați ajutor (...). Vă rugăm să delegați un grup de specialiști care în cursul lunii septembrie să vină la noi spre a ne sfătui și ajuta (...)"⁵⁵.

Într-adevăr, Emil Bodnăraș a introdus un program de revitalizare a armatei, care treptat a început să fie reorganizată sub comanda sovieticilor, tacticile sovieticilor "sunt generalizate și pactul mutual sovieto-român, prevede schimbul de personal militar pentru facilitarea instrucției românilor în tehnicile de luptă sovietice și folosirea materialului modern de război"⁵⁶.

Pactul mutual sovieto-român este de fapt "Tratatul de prietenie, colaborare și asistență mutuală între R.P.R și U.R.S.S", semnat la Moscova la 4 februarie 1948, tratat încheiat împotriva puterilor occidentale în fapt și nu doar împotriva Germaniei⁵⁷.

Planurile noi includeau și: a) activarea a patru corpuri de armată; b) activarea a șase divizii suplimentare de munte; c) activarea unei divizii de cavalerie din cele două brigăzi de cavalerie deja existente; d) activarea unei divizii de

⁵⁴ "Monitorul Oficial", nr. 1 din 1 ianuarie 1948.

⁵⁵ *Arh. N. I. C.*, fond C.C al P.C.R., dosar 17/1948, f. 18-25.

⁵⁶ Thomas S: Blanton, *Ce știa președintele Truman despre România. Un raport al serviciilor secrete americane (1949)*, București, 1997, p. 89.

⁵⁷ "Monitorul Oficial", nr. 45 din 27 februarie 1948.

artilerie. Tancurile, diviziile mecanizate existente trebuiau astfel reorganizate, reechipate și subordonate unui comandament de tancuri. Situația armatei române în anul 1949 se prezenta astfel⁵⁸:

Nr. crt.	Tipul forțelor	Efectivele	Calitatea efectivelor (a personalului)	Armamentul
1.	Forțele terestre	Cca. 133.000 (fără cele 70.000 de persoane din miliție plus 21.000 de persoane din gărzile de frontieră)	Epurările din perioada 1944-1947 au depozitat armata de liderii competenți; Este necesar un program de instrucție militară foarte serios	Armamentul de calibru mic este proiectat în special în Cehoslovacia și fabricat în România; Artileria era de origini diverse: franceză, cehoslovacă, britanică, germană, etc.
2.	Marina	5.000 de persoane, dintre care: 365 ofițeri; 419 subofițeri; 3930 marinari în termen; 54 elevi în marină	Epurarea politică a trimis și aici pe cei mai capabili ofițeri în rezervă; rezultatele epurărilor politice au fost atât de paralizante pentru marină, încât mulți au fost rechemați în serviciul activ	21 de hidroavioane, doar 6 operaționale; Delfinul – un submarin vechi care nu era operațional; Nu existau amfibii proprii
3.	Forțele aeriene (în decembrie 1946 au fost plasate, ca și marina sub comanda generală a armatei)	8.000 persoane (400 piloți)	Aceeași epurare a personalului a slăbit operativitatea forțelor aeriene (foarte eficiente înainte – în timpul războiului)	200 de avioane în funcțiune (se încălcau prevederile Tratatului de pace); 50 de avioane de luptă sovietice

Misiunile speciale ale armatei române în anul 1949 erau: 1) menținerea securității frontierelor; 2) susținerea regimului comunist; 3) posibila aprovizionare a bazelor navale și aeriene ale U.R.S.S. Erau în fapt obiectivele stabilite de P.M.R în concordanță cu interesele Uniunii Sovietice.

Inițiativele legislative din perioada 1948-1950 nu au adus schimbări esențiale în peisajul domeniului militar. În continuare, controlul politic există și tinde să se intensifice. Îndoctrinarea cadrelor militare era o realitate: de exemplu, regulamentul Școlii Superioare de Război prevedea în foaia specială pentru examenul de admitere la una din probe, disciplina “educație cetățenească

⁵⁸ Thomas S. Blanton, *op.cit.*, pp. 90-101.

patriotică"⁵⁹. La 20 august 1948 Decretul nr. 207 modifica articolele 1, 2, 3 și 7 și abroga articolul 12 ale legii nr. 291 din august 1947, privind urmărirea și sancționarea celor vinovați de crime de război sau împotriva păcii ori umanității⁶⁰.

Centralismul caracteristic unui regim al Partidului-Stat a determinat și crearea Școlii Superioare de Administrație Militară: "Această școală va fi subordonată Direcției Superioare a Instrucției și Învățământului în armată, care îi va planifica, îndruma și controla activitatea în acord cu Direcția Superioară pentru administrarea armatei" (art. 1 din decretul nr. 261)⁶¹.

Alte două legi din 1950 merită a fi menționate. Prima este Decretul lege nr. 74 pentru schimbarea denumirii Ministerului Apărării Naționale în aceea de Ministerul Forțelor Armate, modificare de formă și nu de fond. În schimb, Decretul lege nr. 164 pentru modificarea art. 18 din legea nr. 206 din 21 iunie 1947 pentru organizarea armatei stabilea⁶²:

Nr. Crt.	Trupe	Durata serviciului militar
1	Armata de uscat	Echipajele de tancuri și autotancuri=3 ani; restul personalului=2 ani
	Forțele aeriene militare	Echipajele avioanelor și personalul din corpul tehnic al Aviației=3 ani; restul personalului din unitățile Forțelor Aeriene Militare și din Aerodromuri=2 ani
	Marina militară	Marinarii de pe vase, nave, personalul din corpul tehnic=3 ani; restul personalului=2 ani
	Trupele Ministerului de Interne	3 ani

Epurarea armatei îndepărtase din forurile de conducere factorii cei mai buni, mai pregătiți și deci instrucția militară trebuia să dureze și să fie consistentă pentru ca astfel cadrele îndoctrinate să poată să-și îndeplinească reala lor funcție, cea militară. Beneficiind de o conjunctură favorabilă, sprijinul U.R.S.S și de indiferența puterilor democratice, comuniștii români și-au aservit prin epurare, politizare armata română, acțiune esențială pentru instaurarea și consolidarea regimului Partidului-Stat.

b. Poliția și forțele de securitate

Aceste două servicii au exercitat în cadrul sistemului comunist o influență considerabilă, întrucât ele au aplicat întru totul dispozițiile de represiune ale Partidului-Stat. Aservirea acestor organe, care asigurau ordinea internă s-a făcut pe baza aceluiași algoritm utilizat de Partidul Comunist pentru crearea "armatei populare".

⁵⁹ "Monitorul Oficial", nr. 10 din 13 ianuarie 1948.

⁶⁰ *Idem*, nr. 192 din 20 august 1948.

⁶¹ *Idem*, nr. 223 din 25 septembrie 1948.

⁶² *Idem*, nr. 8 din 16 septembrie 1950.

Principala vizată imediat după 23 august 1944 a fost Jandarmeria. În primul rând, toate cadrele de comandă ale acestei structuri, ca și cadrele inferioare, au fost eliminate și înlocuite cu elemente “de încredere”. Ca și în “noua armată”, comuniștii au înglobat treptat în “noua jandarmerie”, “elemente cinstite și democratice”, reorganizarea cuprinzând conform afirmațiilor ministrului comunist de Interne, Teohari Georgescu (ministru în guvernul dr. Petru Groza): “(...) atât poliția populară din Ardeal, cât și poliția rurală din Moldova. Ea va fi unitară, cuprinzând toate elementele noi, fie din poliția rurală, fie din poliția populară (...)”⁶³.

Ca și în cazul armatei, comuniștii români au beneficiat de sprijinul considerabil al Armatei Roșii, ocupantă a teritoriului românesc, pentru a-și subordona structurile de menținere a ordinii. Recrutând elemente proletare sau etnic minoritare, sovieticii au instalat în Moldova (inițial, după ocuparea acesteia în aprilie-august 1944) și în nordul Transilvaniei (după ce autoritățile române au fost împiedicate de Comisia Aliată (Sovietică) de Control să se întoarcă acolo) o administrație care, având o componentă etnico-socială aparte, permitea comuniștilor să-și pună în aplicare planul de preluare a puterii politice.

Guvernul Groza va avea astfel ca principal obiectiv păstrarea denumirii instituțiilor existente, dar cu modificarea fondului, alcătuirii lor: “(...) trebuie să trecem la schimbarea conținutului și nu a denumirii (...)” Scopul stabilit de comuniști pentru “noua jandarmerie” a fost precizat de Teohari Georgescu, ministrul de Interne la Cluj, pe 17 iunie 1945: “Sarcina organelor jandarmerești nu mai este numai o muncă în ceea ce privește stabilirea ordinii, ci și o muncă politică, de lămurire a maselor, atât pentru români, cât și pentru maghiari (...)”⁶⁴.

Cu alte cuvinte, jandarmeria, ca și armata, avea menirea de a sluji regimul instaurat de Partidul Comunist, transformându-se într-un instrument al acestuia. Conjunctura determinată de actul de la 23 august 1944, foarte favorabilă afirmării comuniștilor pe arena politică a țării și instalării pe teritoriul statului român a trupelor armatelor sovietice a generat numirea în toate instituțiile publice a unor persoane dispuse să colaboreze cu forțele promoscovite în vederea impunerii sistemului social stalinist.

La începutul lunii septembrie a anului 1944, Armata Roșie a fost dispersată pe teritoriul întregii țări, acum declanșându-se calvarul jandarmeriei, în special în mediul rural, întrucât sovieticii și-au însușit, și-au substituit organele de ordine publică. Acum s-a deschis procesul de subordonare a jandarmeriei române, de către forțele comuniste prin larga serie de abuzuri săvârșite de Comisia Aliată (Sovietică) de Control pe cuprinsul întregului teritoriu al României.

Astfel, la 6 septembrie 1944, Inspectoratul General al Jandarmeriei, informa Președinția Consiliului de Miniștri, Cabinetul Ministerului de Interne și Subsecretariatul de Stat al Poliției, cu nota secretă nr. 43932 că, din cauza

⁶³ Șerban Rădulescu-Zoner, D. Bușe, B. Marinescu, *op.cit.*, p. 86.

⁶⁴ *Ibidem*, p. 87.

numărului mare de abuzuri săvârșite de ostașii armatei "aliate", în regiunile rurale s-a creat o situație gravă, autoritatea locală fiind complet anihilată⁶⁵.

Jandarmii români erau dezarmați, dezecupați, bătuți și umiliți în fața populației, posturile lor fiind devastate. Serviciul de poliție nu mai putea funcționa, dată fiind situația descrisă, în mod normal.

În paralel, jandarmii "erau intimidați prin anchetele inițiate de către comandamentele militare sovietice în legătură cu activitatea lor anterioară. Comandantul Inspectoratului General al Jandarmeriei, generalul C. Anton, menționa în ordinul circular secret nr. 45435 din 11 octombrie 1944, trimis inspectoratelor regionale, legiunilor și celorlalte instituții din schema sa, că un căpitan de jandarmi fusese chemat la un comandament sovietic și supus unui interogatoriu, întocmindu-se o fișă personală. Generalul repeta că atrăsese atenția, prin numeroase ordine asupra atitudinii pe care trebuiau să o aibă jandarmii față de ofițerii aliați și a relațiilor lor cu comandamentele sovietice. Conflictele trebuiau rezolvate numai cu reprezentanții acestora din urmă, după care rapoartele urmau să fie transmise Inspectoratului General al Jandarmeriei. Ori, așa cum rezultă din cazul expus de gen. Anton, abuzul de mai sus a fost săvârșit de un comandament sovietic, organ la care șefii legiunilor erau îndrumați să apeleze în vederea apărării legalității"⁶⁶.

Asemenea acte deveneau din ce în ce mai frecvente pe întreg cuprinsul țării, și în special îngrijorătoare era situația din județele Prahova, Ialomița, Buzău, Teleorman, Dâmbovița, unde abuzurile erau săvârșite de sovietici (cărora li se alăturau oameni fără căpătâi de la sate, delicvenți, jefuitori) îngrădind în totalitate desfășurarea serviciului polițienesc⁶⁷.

Sinteza de la începutul lunii octombrie 1944, intitulată "Incidentele provocate de unele elemente ale armatei sovietice", a Inspectoratului General al Jandarmeriei evidenția atacurile săvârșite de soldații sovietici asupra posturilor, secțiilor și legiunilor jandarmilor, soldate cu devastări, distrugerea armamentului, a efectivelor și a arhivelor. Mai mult, comandamentele militare sovietice și ostașii Armatei Roșii au procedat fără a avea vreo bază legală la arestarea unor jandarmi.

Deși Marele Stat Major român a ripostat și încă de la 9 septembrie 1944 a emis ordinul general nr. 5764044, semnat de generalul de corp de armată adj. Gh. Mihail, care interzicea de la primirea lui oricărui ofițer, subofițer sau ostaș sovietic de a se atinge de bunurile armatei și populației românești, toate cererile sovieticilor urmând a fi adresate organelor de resort, totuși ordinul nu putea fi impus ocupanților sovietici, astfel că el s-a dovedit ineficient, abuzurile continuând. S-a ajuns astfel la emiterea ordinului general nr. 984200 de către secția a 7-a a Marelui Stat Major, care impunea poliției, armatei, jandarmeriei sarcina de a se opune, chiar recurgând la arme, în cazul în care ostașii sovietici, izolați sau în grupuri, încercau să ridice cu

⁶⁵ Dumitru Șandru, *Jandarmeria română. 1944-1945*, în "Arhivele totalitarismului", nr. 3/1994, p. 217.

⁶⁶ *Idem*, Armata sovietică în România și instalarea noilor autorități după 23 august 1944, în "Arhivele totalitarismului", nr. 4/1994, pp. 22-23.

⁶⁷ *Idem*, op.cit., în "Arhivele totalitarismului", nr. 3/1994, pp. 217-218.

forța sau să jefuiască bunurile statului sau pe cele particulare. Astfel, “se vor trimite în judecarea Curții Marțiale, toți ofițerii care nu vor apăra până la ultima picătură de sânge, bunurile statului ce au fost date în paza și în îngrijirea lor”⁶⁸.

Imixtiunile trupelor de ocupație în atribuțiile administrației interne nu au încetat, ceea ce a facilitat ca în unele regiuni, populația minoritară etnic și social, susținută de sovietici, să paralizaze posibilitățile de reacție ale jandarmilor. În majoritatea județelor din Ardealul de nord, în funcții de conducere au fost numite persoane de origine maghiară, iar în județele Moldovei, unde organele de ordine publică fuseseră evacuate, în intervalul aprilie-august 1944 în Muntenia, când s-au întors, acestea au găsit instalată o “poliție națională rurală”, un fel de jandarmerie populară instituită de sovietici⁶⁹.

Nota Inspectoratului General al Jandarmeriei din 2 noiembrie 1944 preciza în acest sens că pe teritoriul Moldovei autoritatea statului român era serios periclitată de elementele comuniste locale, care conduceau majoritatea instituțiilor, tot ei acaparând administrația și poliția.

La 21 decembrie 1944 s-a constituit, de altfel “Inspectoratul Poliției Rurale Regionala Moldovei”, organizație ce copia modelul sovietic. Acestei poliții rurale “i se interzicea orice contact cu jandarmeria”. În cazul în care jandarmii acționau împotriva componentelor acestui organism, ei putea fi arestați și trimiși în judecată. Iată deci că puterea se transfera, aparent legal, de la o instituție statală la una creată de autoritățile sovietice, susținătoare a planului de subordonare a societății românești de către comuniști.

Un alt mod de a opera al Comisiei Aliate (Sovietice) de Control, ca și în cazul armatei, pentru preluarea controlului jandarmeriei, pe lângă săvârșirea de abuzuri, a fost și epurarea masivă a cadrelor acestei structuri.

Așadar, începând din decembrie 1944, Comisia Aliată (Sovietică) de Control, invocând drepturile ce i le conferea Convenția de armistițiu, a obligat Ministerul Afacerilor Interne să procedeze la reduceri repetate de personal. La 23 august 1944 situația numerică, conform tabelului de efective, se prezenta astfel:

Nr. Crt.	Categorii	Efective
1.	Ofițeri	804
2.	Subofițeri	11.547
3.	Trupă	35.262
4.	Total	47.613

Formațiunile de jandarmi aveau în subordinea lor “unitățile teritoriale de apărare contra parașutiștilor”, ce depindeau direct de posturile comunale. Ele au fost create în baza ordinului Marelui Stat Major nr. 580520 din 16 octombrie 1943. Cu începere din 2

⁶⁸ *Ibidem*, p. 218.

⁶⁹ *Ibidem*, p. 222.

octombrie 1944, conform ordinului nr. 45000/1944, trupele de jandarmi au primit denumirea de "Gărzi cetățenești pentru apărarea teritoriului". Componenta acestor "gărzi" se constituia din: gospodari scutiți de mobilizare, premilitari, etc., fiecare sat și comună trebuind să aibă în principiu garda sa cetățenească. O altă modificare în denumirea jandarmeriei a survenit la 13 decembrie 1944, Comandamentul general al Teritoriului dispunând cu ordinul nr. 1080199 schimbarea sa din aceea de gărzi cetățenești în cea de "unități militare teritoriale", titlatură menținută până la desființarea lor în 1949.

După cum am mai spus deja, Comisia Aliată (Sovietică) de Control, începând cu 1 decembrie 1944, a cerut disponibilizarea unor cadre din "unitățile auxiliare teritoriale", 21,93%, dintre care:

Nr. Crt.	Categorii	Efectivele disponibilizate
1.	Ofițeri	25
2.	Subofițeri	189
3.	Trupă	10.228
4.	Total	10.442

În consecință, la 9 decembrie 1944, Statul Major al Inspectoratului General al Jandarmeriei a completat prin ordinul nr. 106380 Instrucțiunile speciale, nr. 1735 din 1 decembrie 1944, referitoare la noua organizare a jandarmeriei și la reducerea efectivelor formațiunilor din interior, comunicând Inspectoratelor regionale că se desconcentrau toți ofițerii de rezervă și toți subofițerii de rezervă de la formațiunile din interior, fără nici o excepție⁷⁰. Jandarmii de rezervă din trupă, considerați plus efectiv și o serie de formațiuni din interior erau desființate.

A doua reducere de efective a fost anunțată de ordinul nr. 1756 din 16 decembrie 1944, Inspectoratul General al Jandarmeriei executând ceea ce Comisia Aliată (Sovietică) de Control îi impusese. Intervenția Președinției Consiliului de Miniștri nu a făcut posibilă o amânare a aplicării ordinului nr. 1756, cel puțin în privința formațiunilor din interior. Deși guvernul arătase că personalul supus disponibilizării era necesar pentru aplicarea Convenției de armistițiu, totuși numeroase secții și posturi din comune au fost lichidate.

Ca urmare a celei de-a doua dispoziții de restructurare a jandarmeriei, hotărâtă de Comisia Aliată (Sovietică) de Control, efectivele sale din zona interioară s-au redus, situația numerică fiind următoarea:

Nr. Crt.	Categorii	Efective
1.	Ofițeri	508
2.	Subofițeri	10.911
3.	Trupă	17.588
4.	Total	29.007

⁷⁰ *Ibidem*, p. 225.

A rezultat o reducere de 11.792 jandarmi. În zona de operațiuni militare activă:

Nr. Crt.	Categorii	Efective
1.	Ofițeri	143
2.	Subofițeri	298
3.	Trupă	4897
4.	Total	5314

La lagărele de prizonieri și la lagărele de internați politici erau încadrați:

Nr. Crt.	Categorii	Efective
1.	Ofițeri	128
2.	Subofițeri	155
3.	Trupă	2561
4.	Total	2844

“Diminuarea în decursul unei luni a efectivelor jandarmeriei cu 35,48%, în condițiile în care poliția națională rurală se extindea la sate, a făcut parte dintr-un scenariu mai amplu regizat de forțele de ocupație, ce viza pregătirea terenului pentru aducerea prin forță a comuniștilor la cârma României”⁷¹.

Singura forță capabilă să se opună în acel moment ar fi fost armata, însă și ea era supusă unui amplu proces de decimare, de destructurare. Ordinea internă a fost încredințată celor două “Divizii” formate din ostași români de pe teritoriul Uniunii Sovietice: “Tudor Vladimirescu” și “Horia, Cloșca și Crișan”, îndoctrinate de comuniștii sovietici. Soldații din aceste divizii au profitat de prezența Armatei Roșii pe teritoriul românesc, și de acapararea de către comuniști a posturilor de conducere din cadrul instituțiilor administrative județene, de plasă și comunale, și au preluat și ei la rândul lor funcțiile organelor de ordine publică.

În această perioadă, în care formațiunile de “poliție rurală” ale comuniștilor se consolidau, Comisia Aliată (Sovietică) de Control a ordonat o a treia reducere de efective ale jandarmeriei. La 28 februarie 1945, în conformitate cu ordinul nr. 80036, se prevedea că, începând cu 1 martie 1945, efectivele jandarmeriei trebuiau să se încadreze în cifra de 14500 de oameni (30,46% din totalul de efective existent la 23 august 1944; ordin al Inspectoratului General al Jandarmeriei):

Nr. Crt.	Categorii	Efective
1.	Ofițeri	618
2.	Subofițeri	11554
3.	Trupă	2328
4.	Total	14500

⁷¹ *Ibidem*, p. 226.

Repartiția făcută de Inspectoratul General al Jandarmeriei a fost însă anulată, Comisia Aliată (Sovietică) de Control cerând ca următoarea dispoziție să fie respectată:

Nr. Crt.	Categorii	Efective
1	Ofițeri	508
2	Subofițeri	7200
3	Trupă	6792
4	Total	14500

Aplicarea ordinului B441/1945 a cauzat o scădere majoră a eficacității, a competenței secțiilor de jandarmi. A fost posibilă astfel impunerea guvernului prezidat de dr. Petru Groza. Cu o armată și o poliție controlate de sovietici și implicat de comuniști, regele Mihai I nu a avut o altă opțiune, decât cea a acceptării guvernului comunist.

După consumarea acestui eveniment, chiar a doua zi, în ședința din 7 martie 1945 a Consiliului de Miniștri, au fost precizate urgențele ce trebuiau soluționate: reforma agrară și organizarea imediată a aparatului polițienesc și al jandarmeriei⁷².

Totuși, autoritățile sovietice nu au permis noului guvern să controleze și să decidă soarta instituțiilor de ordine publică. Aceasta a rămas în continuare prerogativa lor.

O nouă reformare a sistemului jandarmeresc a avut loc la 10 aprilie 1945. Secțiile au fost înlocuite cu sectoare de jandarmi, ce trebuiau să corespundă, în principiu, cu circumscripția teritorială a unei plăși. În realitate, sectoarele au lipsit din multe plăși, ceea ce a dus la amplificarea dezordinii la sate și implicit au creat o atmosferă favorabilă desfășurării acțiunilor conspirative ale comuniștilor⁷³.

În iulie 1945 s-a produs ceva care la prima vedere pare a îmbunătăți starea trupelor de jandarmi. Astfel, Comisia Aliată (Sovietică) de Control a aprobat o sporire considerabilă a efectivelor cu începere din 15 iulie 1945. Inspectoratele de jandarmi Pitești și Târgu Mureș au fost reînființate; s-au constituit 20 de plutoane de jandarmi pentru a fi folosite în misiuni de poliție, încadrate cu 20 de ofițeri, 180 de subofițeri și 640 trupă. Aceștia li se adăugau 1100 de subofițeri (ce încadrau patrulile de pe șoselele naționale, înființate potrivit ordinului Inspectoratului General al Jandarmeriei nr. 775 din 7 iulie 1945). Alți 1000 de subofițeri erau încadrați în legiuni, 446 de tineri din fosta "jandarmerie populară", care funcționase în Ardealul de nord, până la reinstalarea legiunilor în teritoriu, au intrat și ei în jandarmerie. Drept urmare, efectivele generale ale jandarmeriei s-au cifrat începând de la 15 iulie 1945 la 16.836, din care:

⁷² *Ibidem*, p. 227.

⁷³ *Ibidem*, p. 228.

Nr. Crt.	Categorii	Efective
1	Ofițeri	390
2	Subofițeri	8660
3	Trupă	4625
4	Jandarmi pentru Ardeal și Moldova	446
5	Angajați	3000
6	Elevi	75

Cum a fost posibilă această creștere numerică într-o perioadă în care “la modă” erau epurările și disponibilizările? Explicația este foarte simplă. Se simțea nevoia de cadre, dar nu orice cadre, ci doar cele fidele, loiale Partidului Comunist.

Numărul jandarmilor rămași în serviciu la 25 iunie 1945 reprezenta 21,95% din efectivul existent la 23 august 1944. Epurările masive, declanșate la 1 decembrie 1944, au determinat îndepărtarea din rândurile jandarmeriei a persoanelor considerate “ostile” politicii comuniste. Era necesară astfel o revigorare a aparatului jandarmeriei, cu elemente credincioase forțelor politice de stânga, așa cum s-au dovedit a fi o parte din soldații Diviziilor “Tudor Vladimirescu” și “Horia, Cloșca și Crișan”. Aceștia, ca și persoanele care activaseră în “jandarmeria populară” au fost încadrați începând cu 1 iulie 1945, contribuind astfel doar la creșterea numerică a efectivelor jandarmeriei, și nu la o creștere calitativă a acestora.

Actul din iulie 1945 trebuie privit astfel nu ca o măsură benefică pentru jandarmeria română, ci ca una favorizantă pentru forțele procomuniste.

De altfel, pentru ca opera de “curățire”, de “purificare” să fie totală, restructurările au continuat să afecteze jandarmeria. Ordinul nr. 1090 al Inspectoratului General al Jandarmeriei, din 26 august 1945, a stabilit cifra efectivelor (aprobată de Comisia Aliată (Sovietică) de Control) la 14150, dintre care:

Nr. Crt.	Categorii	Efective
1	Ofițeri	490
2	Subofițeri	9320
3	Trupă	3126
4	Total	1124

Este sesizabilă o diminuare cu 2686 de cadre, comparativ cu numărul fixat la 15 iulie 1945.

O nouă modificare de efective, din aceleași rațiuni, s-a produs în septembrie 1945, urmată la 6 octombrie 1945 de introducerea în trupele de jandarmerie a 320 de subofițeri și sergenți din Divizia “Tudor Vladimirescu”. La 17 decembrie 1945, Inspectoratul General al Jandarmeriei, prin ordinul nr. 1080 a

stabilit în conformitate cu cererea Comisiei Aliate (Sovietice) de Control o creștere a numărului total al jandarmilor⁷⁴:

Nr. Crt	Formațiuni teritoriale	Efective
1	Ofițeri	469
2	Subofițeri	10472
3	Elevi	-
4	Trupă	2538
5	Total	13479

Nr. Crt	Formațiuni de pază	Efective
1	Ofițeri	50
2	Subofițeri	774
3	Trupă	886

Nr. Crt	Formațiuni speciale: Batalionul de jandarmi	Efective
1	Ofițeri	9
2	Subofițeri	1376
3	Trupă	115

Nr. Crt.	Școala de ofițeri	Efective
1	Ofițeri	10
2	Subofițeri	10
3	Trupă	37
4	Elevi	96

Nr. Crt	Formațiuni de serviciu	Efective
1	Ofițeri	24
2	Subofițeri	165
3	Trupă	369

Nr. Crt	Lagăre	Efective
1	Ofițeri	20
2	Subofițeri	584
3	Trupă	292
4	Total	370

În anii următori, numărul jandarmilor a sporit continuu, prin înființarea de noi unități sau subunități, cu acordul prealabil al Comisiei Aliate (Sovietice) de Control. Până la 23 ianuarie 1949 când jandarmeria a fost desființată și creată Miliția, toate aceste încadrări s-au făcut prin includerea în rândurile aparatului jandarmeresc a unor elemente docile, care nu se opuneau comuniștilor. Toți cei care incomodau au fost treptat disponibilizați, și astfel "noua jandarmerie", "purificată" la sfârșitul anului 1947, a susținut și ea planul de comunizare a României și a permis instaurarea, începând cu anul 1948, a regimului Partidului-Stat.

În vederea consolidării regimului, noii instalați la conducerea României și-au creat instituții specifice pentru a-și instrumenta politica lor represivă, vizând astfel distrugerea instituțiilor democratice, a sistemului de valori, a oamenilor care i se opuneau.

Un moment semnificativ pentru perfecționarea aparatului represiv în România, l-a constituit crearea "Direcției Generale a Securității Poporului"

⁷⁴ *Ibidem*, p. 230.

(Decretul nr. 221 din 28 august 1948)⁷⁵. Prezidiul Marii Adunări Naționale a R.P.R. decreta: “Domnul Pintilie Gheorghe se numește pe data de 15 august 1945 în gradul de General Locotenent de Securitate, cu funcțiunea de Director General (...)” (art. 1). Pintilie Gheorghe era de fapt “(...) Pintilie Bodnarenco, un agent N.K.V.D, de origine ucraineană, care își românizase numele (...)”⁷⁶. Un alt decret, dat tot pe 28 august 1948, preciza numele altor persoane din conducerea serviciilor D.G.S.P: Nicolschi Alexandru, cu funcția de subdirector general, Mazaru Vladimir, cu aceeași funcție, Birtas Gavril, Dulgheru Mișu, Patriciu Mihail, Nedelcu Mihail, Kalausek Iosif, toți cu funcția de directori (art. 1)⁷⁷.

În conformitate cu art. 2 al Decretului pentru înființarea și organizarea D.G.S.P, rolul acestui nou organism era: “Apărarea cuceririlor democratice din interior și exterior”⁷⁸. Interesant este comentariul secret aferent al acestui decret: “Așa cum a arătat și rezoluția din iunie a Plenarei C.C. al P.M.R., în perioada de trecere de la capitalism la socialism, lupta de clasă se ascute și ca o consecință a acestei ascuțiri, elementele burgheze și reacționare vor întrebuița orice mijloace prin care speră să întoarcă (...) roata istoriei, prin care speră să-și recâștige pozițiile pierdute... Apariția decretului pentru înființarea în cadrul Ministerului Afacerilor Interne a D.G.S.P consfințește o realitate istorică și obiectivă în țara noastră”⁷⁹.

Securitatea era împărțită din punct de vedere administrativ în 10 departamente, numite “direcții”, acoperind întreg teritoriul românesc. Fiecare regiune urma să dispună de birouri raionale, orașenești și comunale⁸⁰. În ceea ce privește efectivele securității, “numărul ofițerilor din cele 10 direcții raionale era la scurt timp de la înființare de 1148, din care 848 erau înregistrați ca personal de secretariat sau muncitori manuali (...)”⁸¹.

Această omniprezentă și omnipotentă Securitate controla activitățile tuturor ministerelor, ca și pe cele ale membrilor de partid. D.G.S.P a constituit unul din principalele instrumente ale regimului comunist în vederea menținerii regimului coercitiv, pentru păstrarea puterii. În personalul forțelor de securitate au fost incluse și “elementele șoc ale Gărzilor de Apărare Patriotică, constituite de Bodnăraș, în intervalul aprilie – august 1944 (...)”⁸². Coordonarea forțelor de securitate cu cele ale armatei s-a realizat în 1948, când la 28 martie a fost creată “Direcția Politică Superioară a Armatei”⁸³.

⁷⁵ Stelian Tănase, *Elite și societate. Guvernarea Gheorghe Gheorghiu-Dej. 1948-1965*, București, 1998, p. 60.

⁷⁶ Dennis Deletant, *România sub regimul comunist*, București, 1997, p. 73.

⁷⁷ Gh. Buzatu, Mircea Chirițoiu, *Agresiunea comunismului în România. Documente din arhivele secrete. 1944-1948*, I, București, 1998, pp. 95-96.

⁷⁸ *Ibidem*, p. 93.

⁷⁹ Marius Lupu, Cornel Nicoară, Gheorghe Onișoru, *Cu unanimitate de voturi. Sentințe politice adunate și comentate*, București, 1997, p. 9.

⁸⁰ Dennis Deletant, *op.cit.*, p. 73.

⁸¹ *Ibidem*, p. 76.

⁸² Ghiță Ionescu, *op.cit.*, p. 218.

⁸³ *Ibidem*.

D.G.S.P. nu se afla sub nici un control politic, ea operând autonom. "Subversiunea, provocările, intimidările, arestările, procesele se derulează instrumentate de D.G.S.P."⁸⁴. Comuniștii și-au creat cadrul legislativ propriu pentru a servi represiunii. Decretul 199/1950 "pentru sancționarea unor infracțiuni care primejdiesc Securitatea Statului", completa legea 16/1949 și Codul Penal, prin creșterea pedepselor și introducerea de noi infracțiuni, toate cu caracter politic⁸⁵.

În 31 decembrie 1948 a fost emis Decretul pentru înființarea trupelor Ministerului Afacerilor Interne al României: "Trupele de securitate, trupele de Grăniceri și Pompieri fac parte integrantă din Ministerul Afacerilor Interne, depinzând din toate punctele de vedere de acest departament" (art. 1)⁸⁶. La nici o lună, pe 23 ianuarie 1949, a fost creată Direcția Generală a Miliției, chemată să înlocuiască Poliția și Jandarmeria (care se desființaseră). "Simbol al dictaturii proletare", ea "trebuia să protejeze drepturile și libertățile poporului muncitor și proprietatea de stat. Trebuia să emită și să controleze buletinele de identitate și cartelele tuturor persoanelor care locuiau în R.P.R."⁸⁷. Miliția, subordonată Ministerului Afacerilor Interne, avea filiale în toate regiunile din țară. Avea un efectiv de cca. 40.000 de persoane⁸⁸.

Existența fostei Jandarmerii în noile organizații de Miliție era considerată o violare a Tratatului de Pace de la Paris. "Aceste foste unități ale Jandarmeriei din Miliție sunt teoretic o organizație de poliție rurală, dar actualmente sunt o forță militarizată, bine echipată și dotată cu arme grele de infanterie"⁸⁹.

Controlul României a fost esențial pentru strategia defensivă a sovieticilor și astfel aceștia au acționat pentru impunerea structurilor comunizante în spațiul românesc. Esențială în acest sens a fost obținerea controlului armatei și al organelor de ordine publică, act realizabil prin repetate epurări, arestări, disponibilizări și prin "politizarea" celor două structuri de putere. Organele de control au fost astfel acaparate de comuniști, care și-au putut impune regimul social dorit, regimul monolitic al Partidului-Stat.

⁸⁴ Stelian Tănase, *op.cit.*, p. 60.

⁸⁵ *Ibidem*, p. 61.

⁸⁶ Gh. Buzatu, Mircea Chiritoiu, *op.cit.*, p. 97.

⁸⁷ Ghiță Ionescu, *op.cit.*, p. 217.

⁸⁸ Dennis Deletant, *op.cit.*, p. 77.

⁸⁹ Thomas S. Blanton, *op.cit.*, p. 105.

SOME ASPECTS REGARDING THE “DEMOCRATIZATION” OF THE ARMY AND OF THE ORDER FORCES BETWEEN 1944 – 1950

- Abstract -

The reformation of the army and of the order forces represented a fundamental element for the Communist Party at the beginning of the period of Romania communization. Its success was assured by a few measures. First of all, benefiting the support of the Red Army, materialized in the activity of The Allied Soviet Commission of Control, the Romanian communists would pass at the annihilation of any opposition in the inside of this organisms which were very important for a state's security. The stipulations of the Armistice Convention from 12th of September 1944 and of the Protocol from 26th of October made possible the creation of a “new army”. To these, a sum of new legal measures was added between August 1944 – August 1947, which made easier the “cleaning operation” of the royal Romanian army concerning the uncertain persons. The expulsion of the superior officers who fought at the East front against the Soviet Union was the first measure adopted by the procommunist authorities. The destruction of the army implied also the annihilation of the institutions of military education. The cuts of the effectives were made at all levels. The infiltration of the politic commissioners (the members of the General Inspectorate of The Army For Education, Culture and Propaganda) was another method which assured the success of the “democratization” of the army. This structure was founded on 8th of May 1945, after the installation of the first Romanian government with a communist orientation. It represented an essential factor in the places of forming a “new army”.

The purge of the army and the cuts of its effectives were also used by the communists in the case of the Romanian Gendarmerie. This structure was abolished in January 1949 being replaced by the Romanian Militia. Starting with the beginning of July 1945 the number of the gendarmes increased with the accord of the Allied Soviet Commission of Control. The new recruits were “manageable” elements.

The Romanian Communist Party willing to change the form of government created new structures of order which helped it to take over the political power. On August 1948 was created the General Direction of People Security, an important instrument of repressive politics of the regime.

The Romanian communists would never had succeed to control the political power without subordinating the army and the structures of public order. This was made by repeated “purifications”, arrests, discharges and by the politization of the two structures of power.